

БУГУННИНГ ГАПИ

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА БИРИНЧИ, ДУНЁДА ЭСА ЕТТИНЧИ

Ўзбекистон сув тежовчи технологияларни қай даражада қўлламоқда?

Яқинда Туркий давлатлар ташкилотининг Венгриядаги ваколатхонаси сайтыда Ўзбекистонда сув тежовчи технологияларни қўллаш бўйича амалга оширилаётган ишларга бағишланган мақола эълон қилинди. Унда келтирилишича, Марказий Осиёда сувнинг 80 фоиздан ортиғи қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш учун ишлатилади.

▶ Давоми 4-бетда

ХАЖ-2023

ЎЗБЕКИСТОНЛИК ЗИЁРАТЧИЛАР УЧУН БАРЧА ШАРОИТ МУҲАЙЁ ЭТИЛГАН

Аллоҳга шукрки, сўнгги йилларда мамлакатимизда диний-маърифий соҳада улкан ислохотлар кечмоқда. Хусусан, давлатимизнинг бевосита кўмаги билан юртдошларимизнинг ҳаж ибодатларини ҳар қачонгидан ҳам юксак савияда ташкил этиш, улар учун муносиб қўлайликларни яратиб бериш борасида тизимли ишлар қилинмоқда.

Бундан атиги олти-етти йил аввал ҳаж квотаси 5200 тани ташкил этган бўлса, 2019 йилда бу рақам 7200 та, 2022 йилда эса 12 000 тага етди. Жорий йилда мамлакатимиз фуқаролари учун умумий ҳаж квотаси 15 000 этиб белгиланди. Албатта, ҳаж квотасининг йилдан-йилга ошиби бориши ҳам юртимизда диний-маърифий йўналишда амалга оширилаётган ишлар кўлами нақадар кенглигидан дарак беради. Энг муҳими, халқимиз бу каби ўзгаришларни қатта хурсандлик ва қувонч билан қабул қилмоқда. Ҳар бир мўмин-мусулмон борки, Аллоҳнинг байтини умрида бир бор бўлса-да, тавоф қилишни, Ҳазрати Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг муборак Равзаи

шарифларини зиёрат этишни орзу қилади. Чунки бу муқаддас заминларда Қуръони карим оятлари нозил бўлган, ислом тарихига оид кўплаб воқеа-ҳодисалар юз берган ва савобли амалларнинг ажру мукофоти бир неча баравар кўпайтириб берилади. Шу билан бирга, Каъбатуллоҳда ибодат қилишнинг, Набий алайҳиссаломнинг масжидларида намоз ўқишнинг савоби жуда улуг. Масжидул Ҳарамда бир ракат намозга юз минг ракат, Масжиди Набавийда эса минг ракат намознинг савоби берилади. Бундай улкан имкониятга эришишга барчанинг талпиниши табиий ҳол.

▶ Давоми 5-бетда

ЭХТИРОМ

Қариси бор уй

кўнгил тортар шодлик маскани, тарбия ўчоғи

Пойтахтимиз марказида сўлим, баҳаво, файзли бир маскан бор. Ҳовлига киришингиз билан табиатнинг не-не синовларидан омон ўтган қадим чинорлар, кўҳна туларга кўзингиз тушади. Ям-яшил майсазор бўйлаб бетакрор ўймакорлик санъатини намойиш этиб турган миллий шийпон-сўрилар, гуллар, мевали ва манзарали дарахтлар салобатли сокинлик рамзидай кўнглингизга ажиб хотиржамлик бахш этади.

▶ Давоми 5-бетда

КУН МАВЗУСИ

ЗАМОНАВИЙ САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИ

ХАЛҚИМИЗНИНГ ЮКСАЛИБ БОРАЁТГАН СИЁСИЙ ТАФАККУРИ, ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИГИ ВА ЭЛЕКТОРАЛ МАДАНИЯТИНИ НАМОЁН ҚИЛАДИ

Сайлов демократик давлатнинг асосий белгиларидан бири бўлиб, у орқали мамлакатнинг тараққиёти ва истиқболи намоён бўлади. Сайлов халқнинг ўз хоҳиш-иродасини билдириши, давлат ишларини бошқаришда бевосита иштирок этишининг асосий шакли ҳамдир. Ўз навбатида, сайловда қатнашиш асносида фуқаролик позициясини илгари суриш халқимизнинг юксалиб бораётган сиёсий тафаккурини, ижтимоий фаоллиги ва электорал маданиятини кўрсатиб беради.

▶ Давоми 2-бетда

МАВСУМ

ХИРМОН ТЎЛИБ ТЎКИЛАР ДОН Ўртамчўлда халла ҳосили мўл

Айни вақтда юртимизда ризқ-рўзимиз бўлган ғалла ҳосилини йиғиб-териб олиш мавсуми бошланди. Албатта, яхши ҳосил олиш учун қатта меҳнат, далада ишни оқилона ташкил этиш каби кўплаб омиллар талаб этилади. Жумладан, Навоий вилоятининг чўл ҳудудларида ғалла етиштиришнинг ўзига яраша қийинчилиги ва машаққати бор.

▶ Давоми 2-бетда

КУН МАВЗУСИ

ЗАМОНАВИЙ САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИ

ХАЛҚИМИЗНИНГ ЮКСАЛИБ БОРАЁТГАН СИЁСИЙ ТАФАККУРИ, ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИГИ ВА ЭЛЕКТОРАЛ МАДАНИЯТИНИ НАМОЁН ҚИЛАДИ

Бошланиши 1-бетда

Ўзбекистонда демократик талабларга жавоб берадиган сайлов тизими яратилган. Сайлов қонунчилигини изчил такомиллаштириш, сайлов ўтказиш амалиёти сифат жиҳатидан янги поғонага кўтарилди.

Миллий сайлов қонунчилиги кодификациялаштирилишининг аҳамияти

Миллий сайлов қонунчилигимизнинг ўзига хос жиҳати сайлов жараёнларига оид барча нормалар кодификациялаштирилганида намоён бўлади. Хусусан, Сайлов кодекси сайлов ҳуқуқига оид ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, мафкуравий ва ҳуқуқий кафолатлар тизимини мустаҳкамлаш билан бирга, фуқароларнинг сайлов ҳуқуқини амалга оширишни таъминловчи шарт-шароит ва механизмларни яратишга оид ҳуқуқий нормаларни ўзига акс эттиради.

Кодекс қабул қилинган, миллий сайлов қонунчилиги ва амалиётда айрим бўлиш ва ечимини кутаётган муаммолар ҳамда турли ноангилик ва оворагарчиликлар барҳам топганини нафқат миллий сайлов амалиётчилари, балки халқроқроқ экспертлар ҳам кенг эътироф этди.

Халқроқроқ сайлов стандартларига мос, пухта, ихчам ва яхлит шаклда қабул қилинган бундай мукаммал Сайлов кодексидан шу пайтгача миллий сайлов тизимимизда бўлмаган ўнлаб янги норма ва қоида жой олди, амалдаги айрим бюрократик тартиб-қоидалар бекор қилинди.

Ҳар бир сайловчи — эътиборда

Сайлов жараёнида суиистеъмолчилик, таниш-билишчилик каби салбий ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида участка сайлов комиссияси аъзоларининг яримдан кўпи битта ташкилотдан тавсия этилиши мумкин эмаслиги белгиланган. Лекин шифохоналар, дам олиш уйлари, ҳарбий қисмлар, чет эллардаги дипломатик ваколатхоналар каби муассасаларда, уларнинг қатъий ички тартиб-қоидалари талабларидан келиб чиққан ҳолда, сайлов участкаси аъзоларини бундай тартибда тузиш қийинлиги амалиётда муаммоларни келтириб чиқарар эди.

Бундан ташқари, Сайлов кодекси имконияти чекланган шахсларнинг овоз бериш йўли билан

УШБУ МАТЕРИАЛНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётида иштирок этиш ҳуқуқини амалга ошириши учун барча механизмларни ўзига мослаштириш зарур. Яъни сайлов кунни овоз бериш биноларидаги технологик жиҳозлар — жадваллар, кабина ва овоз бериш кутилари ноғиронлар аравачасидан фойдаланувчилар эҳтиёжини ҳисобга олган ҳолда ўрнатилиши лозимлиги мустаҳкамланди.

Бу, ўз навбатида, замонавий сайлов қонунчилигининг муҳим жиҳати кўринишида жамиятимиз аъзоси сифатида ноғиронлиги бўлган фуқароларимиз ҳам бошқалар билан тенг равишда сиёсий ва ижтимоий ҳаётда бевосита ёки эркин сайланган вакиллари орқали самарали ва ҳар тарафлама иштирок этиши, сайлаш ва сайланиш ҳуқуқига эга бўлишини таъминлайди.

Сайлов қонунчилигимизда ҳар бир сайловчининг ҳуқуқ ва эркинликлари инобатга олингани — жараёнларда сиёсий ҳуқуққа эга ҳар бир шахс ўз сайлов ҳуқуқини ҳеч тўсқинликсиз амалга оширишининг муҳим кафолатларидан бири.

Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати

Сайловнинг кўппартиявийлик, муқобиллик, ошқоралик ва транспарентлик тамойиллари асосида, демократик сайлов талабларига мувофиқ ўтишини таъминлаш замонавий тенденцияларни инобатга олган ҳолда жараёнларни рақамлаштириш масаласига боғлиқ. Жумладан, Сайлов кодексига сайловчиларнинг рўйхати электрон тарзда тузилиши белгилаб қўйилган. Мазкур электрон рўйхатни тузиш, унга ўзгаришлар киритиш ва янгилаб туриш сайлов жараёни бошқариш ахборот тизими ёрдамида амалга оширилади.

Айнан сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати ва сайлов жараёнини бошқариш ахборот тизимини янада такомиллаштириш орқали фуқароларнинг доимий ва вақтинчалик яшаш жойи, ҳудудлар, кўчалар, уйлари ва хонадонлар номи ҳамда рақамининг электрон шаклда

аниқ-равшан белгиланишига имкон яратилади. Бу шунчаки сайловчилар ҳақидаги маълумотлар базаси эмас, балки сайловнинг тенглик принципини таъминлашга хизмат қиладиган восита ҳамдир. Чунки мазкур ахборот тизими ва сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати орқали фуқароларнинг фақат бир мартаба овоз берганини назоратга олиш имконияти мавжуд бўлади.

Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати барча сайлов участкалари кесимида тегишли участка комиссияларига онлайн тарзда етказилади. Шундай бўлса-да, ҳар бир участка сайлов комиссияси участка ҳудудида яшовчи аҳолини уйма-уй айланиб чиқиш йўли билан рўйхатга аниқлик киритади.

Қонунга мувофиқ, сайлов кунига қадар ёки сайлов кунини олдиндан тулган, рўйхат тузилаётган пайтда мазкур сайлов участкаси ҳудудида доимий ёки вақтинча истиқомат қиладиган фуқароларнинг исми-шарифи сайловчилар рўйхатига киритилди. Ҳар бир сайловчи фақат битта сайловчилар рўйхатига киритилиши мумкин.

Бундай тизим ўрнатилмасидан аввал бир сайловчининг ҳам доимий рўйхатда, ҳам вақтинча рўйхатда турган жойидан туриб овоз бериш ҳолатлари натижасида фуқароларнинг тенг сайлов ҳуқуқи, яъни сайловда битта овозга эга экани тамойилнинг бузилиш ҳолатлари кузатилиши мумкин эди. Шу асосда сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати фуқароларнинг тенг сайлов ҳуқуқи принципини рўёбга чиқариб, фуқароларимизга давлат бошқарувида сайловлар орқали иштирок этишдек сиёсий ҳуқуқларидан фойдаланишда аниқлик ва қулайликни таъминлайди.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистоннинг замонавий сайлов қонунчилиги умумэтироф этилган халқроқроқ стандартларга, эркин ва адолатли сайлов мезонларига мувофиқ келади. Шунингдек, мамлакатимиз сайлов тизими ҳуқуқий асослари миллий кадриятларимизга таянган ҳолда халқроқроқ тамойиллар, илгор хорижий мамлакатлар қонунчилиги ва амалиётини ўрганиш ҳамда мустақиллик йилларида мамлакатимизда ўтказилган сайловлар тажрибасининг таҳлилий натижасида тадрижий такомиллаштириб борилмоқда.

Фарангиз АВАЗБЕКОВА, юридик фанлар бўйича фалсафа доктори

БИЗ ВА ДУНЁ

ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ЎЗГАРИШЛАР

Марказий Осиё тараққиётининг ҳаракатлантирувчи кучига айланади

Бошланиши 1-бетда

ИСРСЕА Хитойнинг етакчи таҳлил марказларидан бири бўлиб, ички ва ташқи сиёсат бўйича давлат сиёсатини шакллантиришга фаол ҳисса қўшмоқда.

Тадбирда Хитойнинг етакчи илмий-тадқиқот тузилмалари — Хитой замонавий халқроқроқ муносабатлар академияси ҳамда Хитой ижтимоий фанлар академиясининг Россия, Шарқий Европа ва Марказий Осиё институти раҳбар ҳамда тадқиқотчилари иштирок этди.

Халқроқроқ муносабатлар соҳасидаги таниқли хитойлик олим, ИСРСЕА директори Ли ЮНЦЮАНЬ

Ўзбекистонда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларнинг натижалари яққол кўзга ташланмоқда, дея таъкидлади.

— Биз янги Ўзбекистоннинг кенг қамровли курилишини қуряпмиз. Бугун юртингиздаги ҳар бир фуқаро ўзгаришларни хис қилмоқда, айниқса, ёшлар келажакка катта умид билан қараяпти, — деди у. — Ўзбекистон Конституциясини янгилаш бўйича референдумда халқроқроқ кузатувчи сифатида иштирок этар эканман, шундай хулосага келдим.

17 та сайлов участкасида бўлишга муваффақ бўлдим. Ўзбекистон халқи овоз беришда қандай фаол иштирок этганини, амалга оширилаётган ислохотларни қўллаб-қувватлаганини шахсан ўзим кўрдим.

Дин Сяосиннинг айтишича, Ўзбекистонда сўнгги йилларда амалга оширилган кенг қамровли ички ислохотлар мамлакат ташқи сиёсатида ҳам фаол ўз ифодасини топмоқда. Давра суҳбати иштирокчилари жорий йилнинг май ойида Сиань шаҳрида бўлиб ўтган олий даражадаги Ўзбекистон — Хитой музокаралари якунларига ҳам тўхталдилар.

Хитой ижтимоий фанлар академияси Россия, Марказий Осиё ва Шарқий Европа институти етакчи эксперти Ли ЖУЙСИ

таъкидлаганидир, Ўзбекистон — Хитой олий даражадаги музокаралари якунлари мамлакатларимиз ўртасидаги барча соҳалардаги ҳамкорликни ривожлантиришга янги суръат бағишлайди. Булар, хусусан, сиёсат ва хавфсизлик, савдо ва иқтисодий, молия ва технология, энергетика ва транспорт соҳаларидир.

Шу нуктага назардан, хитойлик тадқиқотчи "Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон" темир йўли қурилиши лойиҳасига алоҳида эътибор қаратди. Унинг айтишича, ушбу йўлакнинг ишга тушири-

лиши муҳим воқеа бўлиб, Хитой ва Марказий Осиёнинг барча мамлакатлари ўртасидаги савдо-иқтисодий ҳамкорликни ривожлантиришга янги суръат бағишлайди шубҳасиз.

Шу билан бирга, Ли Жуйси маданий-гуманитар соҳада ўзаро ҳамкорликни янада ривожлантириш учун улкан салоҳият мавжудлигини таъкидлади. Айниқса, Сиань шаҳрида ўтказилган "Марказий Осиё — Хитой" саммити доирасида "Марказий Осиё — Хитой халқлари маданияти ва санъати йили"га старт берилгани бунинг ёрқин далилидир.

"Дунё" АА Пекин

МАВСУМ

ХИРМОН ТЎЛИБ ТЎКИЛАР ДОН

Бошланиши 1-бетда

Ўз меҳнатларининг самараси ўлароқ, Қизилтепа туманининг Уртачўл ҳудудида ҳар йили ғалла ўрми биринчилардан бўлиб бошланади. Омилкор фермерлар ўз вақтида зарур чоралар кўргани, замонавий агротехнологиялардан самарали фойдалангани натижасида бу йил ҳам ҳудудда мўл ҳосил етиштирилди.

Ғаллани йиғиб олиш ишлари "Эп-юрт хурмати" ордени соҳибаси, тажрибали деҳқон Раёно Валиева раҳбарлигидаги "Валиобод" фермер ҳўжалиги дала-ларидан бошланди. Айтиш жоиз, ушбу фермер ҳўжалиги нафақат туман ва вилоятда, балки республикада ҳам илгор ҳўжалиқлардан бири саналади. Ҳар йили ғалла ва пахтачиликда биринчилардан бўлиб белгиланган режани ортиғи билан бажаради.

Бу йил ҳам ғалла ҳосилдорлиги ёмон эмас. Фермер ерга донни қадагач, умид билан ерга, кўкча боқади. Ҳар қандай шароит бўлмасин, қишни қиш, баҳорни баҳор демай, об-ҳаво инжиқликларига қарамай тиним билмайди. Елиб-юғурди, меҳнат қилади. Эртанги ҳосил, кўти-лаётган даромад, ризқ-насиба ана шу меҳнатга, елиб-юғуришга, ўз вақтида қилинган агротехник чора-тадбирларга боғлиқ, "Қимирлаган қир ошар", деган ибратли ҳикमत бор. Деҳқон ҳаракатда бўлса

УШБУ МАТЕРИАЛНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

рўзғориде барака, дастурхониде тўкин-чилик, юрдаде эса фаровонлик бўлади. — Ун йил механизаторлик қилганман. Қишлоқ ҳўжалиги илмини, деҳқончилик

сирларини ҳам ўргандим. Ҳозирда фермерлар учун барча имкониятлар яратилган. Фақат бундан унумли фойдаланиб, меҳнат қилишимиз лозим. Фермер

ҳўжалигимиз ер майдон 150 гектардан зиёд. Пахта ва ғалладан олинаётган ҳосилни ҳар йили ошириб боришга ҳаракат қиляпмиз, — дейди тажрибали фермер Раёно Валиева.

Албатта, бугунги кунда қишлоқ ҳўжалигида амалга оширилган тўб ислохотлар самарасида ерга ишлов бериш ривожланди, фермерлик ҳаракати кенг йўл очилди, деҳқонларнинг дунёқарши, ерга муносабати ўзгарди. Бугун фермерлар ўзини ернинг ҳақиқий эгаси, деб ҳис қилади. Қанча кўп меҳнат қилса, мўл ҳосил етиштириб, бундан аввало, ўзи манфаат қўришини яхши билади. Бу уларнинг янада ғайрат ва масъулият билан ишлашга, ҳосилдорликни изчил оширишга ундамоқда.

Бу йил Уртачўл ҳудудида 83 та фермер ҳўжалигининг 3 минг 534 гектар майдонига ғалла экилган. Бир вақтлар 20-25 центнер ғалла юқори кўрсаткич саналган бўлса, энди бу ерда 70-80 центнердан дон етиштириш одатий ҳолга айланди. — Вилоятимизда 2023 йил ҳосили учун 38 минг гектар майдонга ғалла экилган бўлиб, уни йиғиб-териб олиш учун 100 га яқин отряд ташкил этилди.

Комбайн ва бошқа техника воситалари шай ҳолатда. Мавсум якунигача 288 минг тонна ғалла ҳосилини йиғиштириб олишни режалаштирганмиз. Шундан 95 минг тоннаси давлат эҳтиёжи, 39 минг тоннаси биржа савдолари, 10 минг тоннаси уруғлик учун ажратилади, — дейди Навоий вилояти қишлоқ ҳўжалиги бошқармаси бошлиғи ўринбосари Суннат Худойназаров.

Ҳар йили вилоятда мавсумда қисқа фурсатларда ғаллани нобудгарчиликсиз йиғиб олиш, уни сотишда янги тизим шифофлиғи, фермер ҳўжалиқлари, ғаллачилик кластерлари манфаатдорлигини таъминлаш, ички бозорда ун ва дон маҳсулотлари нарҳининг ўсиши ва тақчиллигининг олдини олиш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратилади. Ризқ-рўзимиз бўлган бугунги исроф қилмасдан йиғиштириб олишда далада меҳнат қиладиган деҳқонлар, фермерлар, комбайнчилар ва бу жараёнда масъул бошқа мутасаддиларнинг фидойилиги таҳсинга лойиқ. Зеро, уларнинг бугунги машаққатли меҳнати эртанги фаровон турмушимиз ва дастурхонимиз тўқинлигини таъминлайди.

Ҳосил машаққатли меҳнатлар эвазига етиштирилади. Бунинг учун ғаллакор бир зум бўлса-да, тиним билмайди. Кечани-кеча, кундузни-кундуз демай ерни шудгорлайди, тайёрлайди, дон униб чиққач суғоради, минерал ва маҳаллий ўғитлар билан озиклантиради, турли ҳашарот ва касалликларга қарши агротехник тадбирларни амалга оширади. Ҳосилни нест-нобуд қилмасдан йиғиб олиш эса алоҳида масъулият талаб этади.

— Қизилтепа туманидаги ғалла майдонларига ушбу мавсумда 30 дан зиёд комбайн брикитрилди. Ушбу техникалар зулқундси ишлаши учун тўлиқ техник кўриқдан ўтказилиб, камчиликлар бартараф этилди. Мавсум бошлангандан буюн ҳар кунни техник назорат ишлари ҳам олиб борилмоқда, — дейди "Ўзгагроинспекция" Қизилтепа тумани бўлими инспектори Олимжон Атауллаев.

Таъкидлаш жоиз, бугунги кунда деҳқон меҳнатидаги кўрсатилмаётган рағбат, фермерлик ҳаракатининг ҳар томонлама қўллаб-қувватланиши оддий инсонларнинг орзу-интилишларини юзага чиқариб, эл фаровонлиғида ўз аксини топиб бормоқда.

Муҳими, бугун ер ўзининг муносиб эгасини топган. Ҳосилдорлик ҳисобига манфаатдорлик ҳам ортди. Меҳнати эвазига даромади ортаётган миришкорларимиз аини кунларда етиштирилган ҳосилни охиригача нест-нобуд қилмай йиғиштириб олиш билан банд.

Ғолиб АБДУСАЛОМОВ, "Янги Ўзбекистон" мухбири

BUGUNNING GAPI

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА БИРИНЧИ,
ДУНЁДА ЭСА ЕТТИНЧИЎзбекистон сув тежовчи технологияларни
қай даражада қўлламоқда?

Дилшод УЛУГМУРОДОВ,
"Янги Ўзбекистон" мухбири

Бошланиши 1-бетда

БМТнинг Бутунжаҳон чўлланиш ва қургоччиликка қарши кураш бўйича баёнотига кўра, 2050 йилга келиб қургоччилик дунё аҳолисининг тўртдан уч қисмидан кўпроғига таъсир қилади. Жаҳон табиий ресурслар институти ва Британиянинг "Economist Intelligence Unit" ташкилоти тадқиқотларига кўра эса, 2040 йилга бориб сув танқислигига энг кўп учраши тахмин қилинаётган 33 давлат орасида Марказий Осиё мамлакатлари, хусусан, Ўзбекистон ҳам бор. Ўзбекистон Республикасининг асосий сув манбаи Амударё ва Сирдарё дарёлари, шунингдек, ички дарё ва сойлар ҳамда ер ости сувлари. Орол денгизи ҳавзасидаги барча манбаларнинг ўртача кўп йиллик сув оқими 116 миллиард метр кубни ташкил этади, шундан 67,4 фоизи Амударё ҳавзасида ва 32,6 фоизи Сирдарё ҳавзасида шаклланади.

Минтақада сўнгги йилларда глобал иқлим ўзгариши, қор ва ёмғирлар кам бўлаётгани, музликлар ва йирик дарёлар ҳавзаларида, кичик дарё ҳамда сойларда сув сарфининг камайиб бораётгани натижасида охириги 30 йилда аҳоли жон бошига сув таъминоти 3 минг 48 метр кубдан 1 минг 438 метр кубга ёки 53 фоизга қисқарган.

Сугориладиган экин майдонларини сув билан таъминлаш учун ҳар бир экиннинг сугориш меъёрларига кўра, талаб этиладиган республика бўйича йиллик сув ҳажми 54,4 миллиард метр куб бўлиб, 2030 йилда мавжуд сув миқдори 47,4 миллиард метр кубни ташкил этиши ҳисоб-китоб қилинган. Талабга нисбатан етишмайдиган сувнинг 7 миллиард метр куб қисмини сув тежайдиган технологияларни жорий қилиш (3 миллиард метр куб), ирригация тармоқларини қуриш ва реконструкция қилиш ҳамда таъмирлаш-тиклаш (2,2 миллиард метр куб), сув ҳўжалигини рақамлаштириш (0,6 миллиард метр куб), экин майдонларида қўшимча агротехник тадбирларни амалга ошириш ҳамда сувсизликка чидамли экинлар улущини кўпайтириш (2,2 миллиард метр куб) ҳисобига қоплаш имконияти мавжуд.

Бугунги кунда республикада сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, уларни бошқариш тизимини такомиллаштириш, сув ҳўжалиги объектларини модернизация қилиш бўйича изчил ислохотлар амалга оширилмоқда.

Бунда Туркия, Испания, Япония ва Хитой каби хорижий давлатларнинг илғор тажрибасини ўрганган ҳолда қишлоқ ҳўжалиги экин майдонларини сув билан таъминлашда сув тежовчи технологияларни жорий қилиш устувор вазифалардан бири сифатида белги-ланган.

2018 йилгача республика бўйича сув тежовчи технологиялар жорий

этилган майдонлар 28 минг гектарни ташкил қилган бўлса, бугунга келиб бу кўрсаткич 1 миллион гектарга етган, бу жами сугориладиган майдонларнинг 27 фоизини ташкил этади.

Сув тежовчи технологиялар жорий этилган майдонлар ҳисоби бўйича Ўзбекистон бугунги кунда Марказий Осиёда биринчи, дунёда эса еттинчи ўринда турибди.

Тахлилларга кўра, 2025 йилга бориб республикамиз бўйича 2 миллион гектарда ёки жами сугориладиган ерларнинг 54 фоизидан сув тежовчи технологиялар жорий этилади. Бундай натижаларга эришишда кўп жиҳатдан Ўзбекистонда мавжуд сув ресурсларидан тежамли ва самарали фойдаланишни давлат томонидан рағбатлантириш ҳамда молиявий қўллаб-қувватлаш юзасидан тизимли чоралар қўрилаётгани сабаб бўлмоқда.

Жумладан, 2019 йилдан бошлаб сув тежовчи технологияларни жорий этишни субсидиялаш ҳамда имтиёз ва преференциялар бериш йўлга қўйилиб, 2019-2022 йилларда сув тежовчи технологияларни жорий қилган қишлоқ ҳўжалиги корхоналарига жами 1 триллион 465 миллиард сўм субсидия ажратилган.

Бундан ташқари, республикада суви тежайдиган сугориш технологиялари ускуналари ва бутловчи қисмларини маҳаллий шароитда ишлаб чиқариш бўйича 2019 йилгача бор-йўғи 3 та корхона фаолият олиб борган бўлса, бугунги кунда улар сони 50 тага етган. Ушбу технологиялар жорий қилинган майдонларда сув 50 фоизгача, минерал ўғитлар 30 фоизгача, ёнилғи-мойлаш материаллари 35 фоизгача, иш ҳақи 25 фоизгача камайиши баробарида, ҳосилдорлики оширишга ҳам замин яратилди. Жумладан, бундай усулда пахтадан 30 фоизгача кўп ҳосил олиш мумкин.

Ўзига хос тажрибага
эгамиз

Ўзбекистон бу борада ўзига хос тажрибага эга. Юртимизда бу тажриба, аввало, табиий-иқлим шароитимиздан келиб чиқиб тўплангани аниқ. Яъни республикамиз дарёлар бошида эмас, улар қўшни давлатларда бошланиб, юртимиз ҳудудидан оқиб ўтади.

Мақолада ана шу тажрибага ургу берилиб, Ўзбекистонда суви тежай ва ундан самарали фойдаланишга қўри даражада эътибор қаратилаётгани натижасида қисқа фурсат ичида сезиларли ижобий ўзгаришлар кузатилаётгани қайд этилади.

Чиндан ҳам, рақамлар, далиллар, қилинган ишлар шундан далолат беради. Сувчию томорқачи, фермеру кластер раҳбари бугун суви бехудага оқиб қўйдан пайт эмаслигини, аллақачон англаб етган. Унинг ҳар томчиси кадрли эканини ҳаётнинг ўзи кўрсатмоқда. Бинобарин, мамлакатимиз сув ҳўжалиги соҳасида сўнгги йилларда амалга оширилаётган ишлар, савъ-ҳаракатлар шунга қаратилган.

Юқорида қайд этиб ўтганимиздек, агар 2018 йилгача республика бўйича суви тежайдиган технологиялар жорий қилинган майдонлар 28 минг гектарни ташкил қилган бўлса, ҳозирда бу кўрсаткич 1 миллион гектарга етди.

Жумладан, 2021-2023 йиллар давомида республика бўйича жами 361,1 минг гектарда томчилатиб, 39,1 минг

гектарда ёмғирлатиб, 11,8 минг гектарда дискрет сугориш технологиялари жорий қилинди ҳамда 563,1 минг гектар майдон лазер ускунаси ёрдамида текисланди.

Шу билан бирга, 10,9 минг гектарда эгилувчан қувурлар, 14 минг гектарда эгтага плёнка тўшаб сугориш ишлари амалга оширилган. Бу эса ер эгаларига бир қатор енгиллик ва қўлайликлар бермоқда. Улар тежай даромад олишга ўз фаолияти мисолида гувоҳ бўлмоқда.

Айтилик, Сайхунобод туманидаги "Шомирзабой" фермер ҳўжалиги ҳам 2020-2021 йилларда жами 100 гектар пахта майдонида томчилатиб сугориш технологиясини қўллаб, ҳосилдорлики 25 центнердан 35 центнерга оширишга эришган бўлса, Каттакўрғон туманидаги "Дил Алишер" фермер ҳўжалиги томонидан 2021 йилда 14 гектар пахта майдонида томчилатиб сугориш технологиясини жорий қилиш орқали ўша йили 44 центнер, 2022 йилда эса 61 центнер ҳосил олишга эришган. Булар — сўнгги йилларда мавжуд сув ресурсларидан мақсадли фойдаланиш юзасидан тизимли чоралар қўрилаётгани самараси, албатта.

Хусусан, 2019 йилгача сув тежовчи технологияларни жорий қилган қишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқарувчиларига ҳеч қандай имтиёзлар берилмасди. Бу бўйича тартиб ёки ҳуқуқий асос йўқ эди. 2019 йилдан бошлаб эса бундай технологияларни жорий этишни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш

эҳтиёжлари учун олиб қўйилишига эса фақатгина ердан фойдаланувчининг розилиги асосида сарф этилган маблағлар ўрни тўлиқ қопланганидан сўнггина рухсат этилиши белгиланди.

Тижорат банклари томонидан ажратилаётган кредитлар муддати 3 йилдан 5 йилга узайтирилди ҳамда мазкур мақсадлар учун аввал берилган кредитлар ҳам ушбу муддатга қайта расмийлаштирилмоқда. Технологияни жорий қилиш мақсадида олинган кредитларнинг маълум бир қисми тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш жамғармаси томонидан тўлаб берилади.

Қишлоқ ҳўжалиги корхоналарига 2019 йилда 137,9 миллиард сўм, 2020 йилда 251,6 миллиард сўм субсидия маблағлари ажратилган бўлса, 2021 йилдан бошлаб давлат бюджетидан субсидиялар ажратиш миқдори технологиянинг сифат кўрсаткичидан келиб чиқиб ҳисобланиш тартиби белгиланди. 2021 йилнинг ўзида 899,4 миллиард сўм субсидия ажратилгани ушбу йўналишдаги ишлар қанчалик оммалашаётганини аниқлади.

Шу билан бирга, 2022 йил март ойида қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчилари учун ахборот алмашинувининг шаффоф механизми йўлга қўйиш мақсадида "Томчи-реестр" платформаси ишга туширилди. Ҳозир мазкур платформага белгиланган мезонлар асосида пудрат корхоналарининг индикатор кўрсаткичлари таҳлил қилиниб, мобиль иловада эълон қилиб борилмоқда.

бўйича янги тизим — субсидия ажратиш механизми йўлга қўйилди.

Бугунги кунда сув тежовчи технологияларни жорий қилган тадбиркорларга давлат томонидан бир қатор имтиёзлар тақдим этилган. Хусусан, қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчиларига харажатларнинг бир қисмини қоплаш мақсадида томчилатиб сугориш технологиялари жорий қилинган пахта майдонлари учун 8-12 миллион, ёмғирлатиб сугориш технологиялари жорий этилган майдонларга 6-9 миллион, дискретли сугориш технологияси жорий қилинган майдонларга эса 4 миллион сўмгача субсидия ажратилмоқда.

Қишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқарувчиларига 10 гектардан кам бўлмаган, суви тежайдиган сугориш технологиялари жорий этилган пахта ва бошоқли дон экин майдонларида қайта тикланувчи энергия манбалари ускуналаридан фойдаланилса, сотиб олиш харажатларининг 50 фоизгача, бироқ 100 миллион сўмдан ортиқ бўлмаган миқдори ҳамда кўча генераторлар ускуналарини сотиб олиш харажатларининг 30 фоизгача, бироқ 30 миллион сўмдан ортиқ бўлмаган миқдорда субсидия ажратиш тизими жорий қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси (367-модда)га асосан, томчилатиб сугориш тизими жорий қилинган ер майдонлари 5 йил муддатга ер солигидан озод этилган.

Шунингдек, сув тежовчи технологиялар жорий қилинган майдонларга сув ҳисоблагич ўрнатилганда сув солигидан 30 фоиз имтиёз қўлланилади.

Сув тежайдиган технологияларни жорий қилган майдонлар 5 йил мубайнида мақбуллаштирилмаслиги, ер участкаси ёки унинг бир қисми давлат ва жамоат

2019 йилгача бизда бу бўйича мутахассислар етарли эмасди. Яъни ушбу йўналиш бўйича бор-йўғи 10 нафардан ортиқ мутахассис фаолият олиб борган бўлса, ҳозиргача тайёрланган мутахассислар сони 1 минг 400 нафарга етди.

"Тошкент ирригация ва қишлоқ ҳўжалигини механизациялаш муҳандислари институти" миллий тадқиқот университетидан "Сув тежамкор сугориш технологиялари" бўйича магистратура мутахассислиги ҳамда "Сув ҳўжалигида инновацион технологиялар ва улардан фойдаланиш" бакалавр таълим йўналишлари ташкил этилди. Пироваддида, ҳар бир ҳудудда олий ва ўрта махсус маълумотли кадрлар заҳираси яратилди.

2020 йилда Хоразм вилоятида Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Сув муаммолари илмий-тадқиқот маркази фаолияти йўлга қўйилган бўлса, 2021 йилда Ирригация ва сув муаммолари илмий-тадқиқот институти фаолияти такомиллаштирилиб, институтнинг Қорақалпоғистон, Бухоро, Наманган, Самарқанд ва Сурхондарё минтақавий марказлари ташкил этилди.

2018-2022 йилларда сув тежовчи технологияларни жорий этиш бўйича республикада 50 дан ортиқ тажриба, илмий-тадқиқот полигонлари, кўргазмали участкалари ташкил этилди. Барча ҳудудларда ўтказилган тадқиқотлар асосида турли қишлоқ ҳўжалиги экинларини сув тежовчи технология ёрдамида сугоришнинг меъёрий тавсиялари ишлаб чиқилди.

2027-2030 йилгача бўлган давр учун белгиланган вазифалар кенг қўламли. Жумладан, 2030 йилга қадар республика бўйича сув тежовчи технологиялар жорий қилинган майдонларни 3,2 миллион гектарга ёки қишлоқ ҳўжалиги экин майдонларига нисбатан 100 фоизга етказиш режалаштирилган. Бунинг учун шу уч йил ичида жами 1,3 миллион гектарда сув тежовчи технологиялар қўлланади.

Кўрпачисими, кейинги уч-тўрт йил давомида юртимизда мазкур йўналишдаги ишларга қаратилаётган эътибор ҳам, қўйилган мақсад ҳам, ажратилаётган маблағ ҳам фақат кўрпачисими бўлиши билан қўриқилган. Келгуси ишлар марраси эса бундан-да баланд. Демак, масала жиддий. Унга ҳозирдан аҳамият бермасак, бор имкониятни ишга солимасак, эртага қийналиб қолишимиз мумкин. Сувнинг ҳар томчиси тиллага тенг, деган ибора тобора ҳаётий масалага айланиб бораётгани аниқ ҳақиқатдир. Кейинги йилларда мамлакатимизда, умуман, минтақада сувга муносабат тубдан ўзгариб, сув тежовчи технологияларни қўллашга қаратилаётган ишлар кўлами тобора кенгайиб, жадаллашиб бораётгани эса келгусида дуч келишимиз мумкин бўлган муаммоларни камайтиришга қаратилгани билан аҳамиятлidir.

Ускуналар ниманинг
ҳисобига арзон бўлади?

Республикамизда замонавий сугориш ускуналари ва бутловчи қисмларини маҳаллий шароитда ишлаб чиқариш бўйича 2019 йилгача бор-йўғи 3 та корхона фаолият юритарди ва уларда фақат полиэтилен қувур ҳамда шланглар ишлаб чиқариладди. Бу, табиийки, талабга нисбатан жуда кам. Шу боис, кейинги пайтларда бундай корхоналар сони кўпайтиришга катта эътибор қаратилди. Натижада тармоқ корхоналари сони 50 тага етказилди. Маҳсулот таннархи бошқа давлатдан ташиш харажатларини тежай ҳисобига 15-20 фоизгача пайсиди ёки келтиришга 5-7 миллион сўмга арзонлаштирилди.

Қорақўл туманидаги "Мергентекс", "Қорақўл қумуш қалава" Вобентда "Бухоро агро кластер" ва Оққўрғонда

УШБУ МАТЕРИАЛНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА УҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

ХАЖ-2023

ЎЗБЕКИСТОНЛИК ЗИЁРАТЧИЛАР УЧУН БАРЧА ШАРОИТ МУҲАЙЁ ЭТИЛГАН

Бошланиши 1-бетда

Юртимиз зиёратчилари шу йилнинг 4 июндан 19 июнь кунига қадар мамлакатимиздаги 10 та халқаро аэропорт (Тошкент, Наманган, Фаргона, Қарши, Термиз, Самарқанд, Бухоро, Навоий, Урганч, Нукус шаҳарлари) орқали Мадина шаҳрига парвоз қилдилар.

Бир умр Каъбаи муаззама, Равзаи шарифни соғиниб яшаб ўтиб кетган аждодларимизнинг орзулари бу йил 15 минг хожи тимсолида рўёбга чиқмоқда. Бундай буюк шарофат ва бахтга ноил бўлиб турган ҳамюртларимиз одамнинг ҳавасини келтирадиган шароитларда ҳаж сафарини адо этиш учун айти кунларда Мадинаи мунаввара ва Маккаи мукаррама шаҳарларида бўлиб туришибди.

Мунаввар шаҳар оғушида

Ҳожиларимиз азалий аънаёна мувофиқ дастлаб Мадина шаҳрига келиб, Равзаи шарифни зиёрат қиляпти. Зиёратчиларимиз айти пайтда Мадина шаҳридаги Масжиди Набавийдан 100 метр узоқликда жойлашган 5 юлдузли "Зам-зам Пуллман" меҳмонхонасида истиқомат қилмоқда.

Авалги номи Ясриб бўлган бу шаҳар Расул алайҳиссаломнинг ташрифлари билан нурли ва мунаввар шаҳарга айланган. Масжиди Набавийга кирган одам бу муаззам маскандан чиққиси келмайди: тўйиб-тўйиб ибодат қилишни хоҳлайди. Набий алайҳиссаломнинг бу масжидларида намоз ўқибган, дуолар, зикрлар қилаётган ҳожиларимиз чинакам бахту саодатга эришмоқдалар.

Масжиди Набавий ҳовлисида туриб бу гўзал манзарани кузатишнинг заъки бўлақча: эгниларига Ўзбекистон байроғи рамзи туширилган нимчаларни кийиб олганча ибодатларга шошаётган бўлгуси хожи ота, хожи оналаримиз юз-кўзларидаги қувонч уларнинг нақадар бахтиёр эканидан нишон. Айниқса, Равзаи шарифга кирган киши ўзини ўзгача хис этади. Чунончи, Набий алайҳиссалом муборак ҳадисларида: "Уйим ва минбарим ўртасида жаннат болғаридан бир бог бор", деганлар.

Юртдошларимиз мунаввар шаҳаридаги уч кунлик сафарлари давомида Пайгамбар алайҳиссалом равзаларини зиёрат қилиб, Ухуд тоғи, ислом оламида биринчи қурилган масжид — Кубода бўляптилар. Асосий вақтларини Масжиди Набавийда тоат-ибодат билан ўтказмоқдалар.

Бўлгуси ҳожиларимиз ибодатлардан сўнг жаннатмонанд юртимиз тинч-осуда, халқимиз турмуши бундан-да фаровон бўлишини, бу каби хайрли ишларнинг бошида турганларнинг тан-жони соғ бўлишини Яратгандан чин дилдан сўраб илтижо қилмоқдалар.

Уламоларимиз, ақли илмлар ва элликбошилар зиёратчилар билан доимий суҳбатлар ўтказиб, ибодатларини чиройли адо этишларида яқиндан кўмакчи бўлдилар. Ҳожиларга сифатли транспорт хизмати кўрсатиш, уларни белгиланган манзилга кечиктирмасдан этказиб

ган кишига кўмак берган, унинг оғирини енгил қилган инсон улуг савобларга ноил бўлиши ҳақида кўплаб далиллар бор. Шу маънода, "Ҳаж-2023" ташкилотчилари ва ишчи гуруҳ аъзолари ана шундай улуг даражаларни мақсад қилиб, Раҳмоннинг меҳмонларига сидқидилдан хизмат кўрсатмоқдалар. Хусусан, "Ҳаж-2023" делегацияси, ишчи гуруҳлар, элликбошилар доимо ҳожиларнинг ёнида, шифокорлар соғлиқларидан хабардор бўлиб турибди. Ошпазлар эса ибодатга қувват бўладиган миллий таомлардан тайёрлаб бераптилар.

Уламоларимиз, ақли илмлар ва элликбошилар зиёратчилар билан доимий суҳбатлар ўтказиб, ибодатларини чиройли адо этишларида яқиндан кўмакчи бўлдилар. Ҳожиларга сифатли транспорт хизмати кўрсатиш, уларни белгиланган манзилга кечиктирмасдан этказиб

қўйиш мақсадида автобуслар ҳам жалб этилди.

Хулоса қилиб айтганда, ушбу муборак заминда зиёратчиларимиз юксак эътибор ва давлатимиз кўмагини ҳар қадамда хис этмоқдалар. Улардан ҳар бирининг юз-кўзига сўзларида бу имконият-шароитлардан мамнунлик, шукроналикни яққол кўриш мумкин. Бўлгуси ҳожиларимиз муқаддас заминдаги ибодатлар чоғида жонажон юртимизга тинчлик-хотиржамлик, халқимизга фаровонлик ва дастурхонимизга тўкинлик тилаб дуолар қилмоқда.

Муқаддас заминга келиш ҳар кимга ҳам насиб этавермайди. Аллоҳ чакирган бандида Раҳмоннинг меҳмони бўлади. Шундай экан, ҳар бир зиёратчи ҳаж мавсумини ганимат билиб, ҳар сониядан унумли фойдаланиш ҳаракатида бўлиши керак.

Аллоҳ таоло ибодатларимизни қабул, ҳажларимизни мабрур айласин.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси матбуот хизмати

УШБЕ МАТЕРИАЛНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБАСИДА УҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

Қаҳрамон МИРХОЛИҚОВ, Тошкент шаҳри:

— Ислоннинг бешинчи рукнини адо этишни насиб қилган Аллоҳ таолога чексиз ҳамду санолар бўлсин. Бу йилги ҳаж мавсумини юқори савияда ташкиллаштирганларга миннатдорлик билдираюман. Чунки сафар чоғида юртдошларимизга хизмат кўрсатиш учун катта тайёргарлик кўрилгани шундоқ сезилди. Ҳатто бошқа мамлакат фуқаролари бизга ҳавас билан қаради.

Барча қулайликларга эга меҳмонхонада яшаб, масжидда жамoa бўлиб намоз ўқишимиз, Масжиди Набавий жуда яқин экани республика раҳбарияти гамхўрлиги

зканидан руҳланиб, бу хайрли ишларга ҳиссаси қўшилган барча раҳбарлар ҳақларига дуолар қиляюман. Албатта, бундай қулайликлар ибодатларни мукамал адо этишга катта омил бўлди.

Қайд этиши жоизки, ҳаж ва умра амалларини бажаришдан тортиб, муборак жойларда киши ўзини қандай туттиришига бўлган барча амаллар зурур раҳбарлари томонидан доимий тарзда ўргатилади.

Бундай сидқидилдан қилинган меҳнат зиёратлар, ибодатларни рисоладагидек бажариб хотиржам бўлишга замин яратди. Меҳрибон Аллоҳ таоло ибодатларимизни қабул айлаб, ҳожиларимизнигача жанин мабрур қилган бўлсин!

Абдуллоҳ ЖАЛИЛОВ, Наманган вилояти:

— Шинам, ҳар томонлама қулай меҳмонхонага жойлашдик. Бу ерда зиёратчиларимиз учун ҳамма имкониятлар муҳайё қилинган. Меҳмонхонада уч маҳал тансиқ таомлар тайёрланиб, юртдошларимизга тортиқ этилади. Шу билан бирга, тиббий пунктлар 24 соат давомида ишлаб, зиёратчиларимиз саломатлигини асрашга кўмак кўрсатмоқда.

Ушбу хайрли ишлар замирида мамлакатимизда илгари сурилаётган инсонларни рози қилишдек улугвор мақсад мужассам. Биз эса буни зиёратчиларга кўрсатилаётган гамхўрлик ва юксак эътиборда кўрмоқдамиз.

Мавлуда АБДУЖАЛИЛОВА, Тошкент вилояти:

— Кўп йиллардан бери ҳажга келишни орзу қилиб юрар эдим. Аллоҳга шукр, бу йил мақсадима етдим: ижиааллоҳ ҳаж ибодатларини бажаришга киришаман. Мадинаи мунавварага кўраганимдан, Равзаи шарифга кирганимдан, Ухуд тоғига, Кубо масжидига зиёратла бораганимдан бошим кўкка етди. Ушбу

табарруқ масканлар кишининг руҳиятини тетик қиларкан.

Албатта, бундай шарофат, бахтга эришиш — чинакам саодат. Ҳар бир юртдошимиз шу ерларга келиб, тўйиб-тўйиб ибодат қилсин. Мине қарра шукр! Табарруқ масканлар, улуг зиёратгоҳларда Ўзбекистонимизга тинчлик ва офийат, хайрли ва савобли ишларга юксак марралар, халқимизга эса омонлик тилаб, дуо қилдик.

ЭҲТИРОМ

Қариси бор уй

кўнгиш тортар шодлик маскани, тарбия ўчоғи

Турли соҳаларда узоқ йиллар эл-юртимиз хизматини қилган, ҳаёт синовларида тобланган, улуг ёшида ҳам жамиятимизнинг ижтимоий-маънавий муҳитини барқарорлаштириш йўлида меҳнат қилаётган табарруқ кексаларимизнинг қадими узилмайдиган бу даргоҳ — "Нуроний" жамғармаси республика бошқаруви ҳовлисининг фойзу бароқатида ўзгача.

Бу ерга ташриф буюраётган нуронийлар билан суҳбатлашсангиз, беихтиёр болалик хотираларингиз уйғонсади. Сизни дунёнинг энг катта қувончи деб билган ва меҳрини тўтиб беғубор болалик байрамларини ҳада қилган бобо-бувиларингиз эста тушаверади.

Олмазор тумани "Нуронийлар жамоатчилиги кенгаши" фаоли, техника фанлари номзоди, муҳандис-гидролог, Тошкент давлат транспорт университети талабаларига сабоқ бериб келаётган 78 ёшли Абдуқаҳҳор Тулаганов ҳам бу даргоҳга тез-тез келиб туради.

"Набирамга шеър", "Болажонларим — ширинтойларим" каби шеърий тўпламларим чоп этилди. Ҳар яшанба невараларим уйимизни тўлдирядади. Ҳар бир учрашувимиз дийдор байрамга айланади кетади. Бувиси билан уларнинг ютуқларини кўриб қувониб яшяяпмиз.

"Икки тил ва бир хунар"

— Мамлакатимизда нуронийларнинг ижтимоий ҳимоясини кучайтириш, уларнинг жамиятимиз ҳаётидаги фаол иштирокини таъминлаш, саломатлигини асраш ва ҳаётдан рози бўлиб яшашлари учун зарур шароитлар яратишга қаратилган ишлар давлат сиёсатининг устувор

йўналишларидан бирига айланди, — дейди "Нуроний" жамғармаси республика бошқаруви раиси, Олий Мажлис Сенати аъзоси, Ўзбекистон Қаҳрамони Содиққон Турдиев. — Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 мартдаги "Кекса авлод вакилларини ҳар томонлама кўплаб-қувватлаш ҳамда уларнинг ижтимоий фаоллигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори бу борадаги тизимли ишларни яна бир поғона юқорига кўтарди. Кекса авлод вакилларининг жамиятимиз ҳаётида, ёшларни эртанги куннинг муносиби воясига еттиб тарбиялашда, маҳаллар ва оилаларда тинчлик-тотувлик муҳитини шакллантиришда ўрни ва нуфузи тобора мустаҳкамланмоқда.

Данагидан мағзи ширин

Мубина Арабжоновна ҳам ўқиш-излашни билан бирга, хунари ордидан ҳар ойда 7-8 миллион сўмга яқин даромад олаётганидан мамнун.

Ёшлар тарбиясида, оилалар ва маҳаллаларда ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлашда "Нуроний" жамғармаси ҳузурда фаолият олиб бораётган "Бувижонлар мактаби" жамоат тузилмаси фаолларининг ҳам алоҳида ўрни бор. Узоқ йиллар халқ саломатлиги йўлида меҳнат қилган Гўлбахор Хусайнова "Нуроний" жамғармаси Самарқанд шаҳар бўлимида "Бувижонлар мактаби" жамоат тузилмасини бошқариб келмоқда.

Нотинч оиллага кириб борилганда шу хонадонда нечта вояга етмаган бола бўлса, оиладаги вазият уларнинг руҳиятига, ўқиш ва ўзлаштиришга, қизиқиш ва изланишларига қандай таъсир кўрсатаётганини урганамиз. Нотинчликнинг туб илдизини излаймиз, — дейди Гўлбахор опа.

Хонадон катталарининг аралашуви, қайноналарнинг салбий ёки иқобий таъсири оиллага қандай муҳитни шакллантираётганига эътибор қаратамиз. Бугунги кунда "Нуроний" жамғармаси давлат ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда мактабгача ва мактаб таълими масканларида ўғил-қизларимизнинг ўқиш-ўзлаштиришдаги ютуқлари билан танишиб бораемиз. Оиладаги нотинчликнинг болалар руҳиятига, уларнинг шахс сифатида шаклланишига салбий таъсири ҳақида хонадон катталарига тўшунтираемиз. Халқимизда "Данагидан мағзи ширин", деган гап бежиз айтилмаган.

Невараларининг келажаги ҳақида гап борар экан, кўпчилик қайноналар оиласидаги вазиятни тўғри йўлга солишга ҳаракат қилади. Чунки улар жондан азиз невараларининг илмли, касб-хунари, етуқ инсон бўлишини истаيدди.

Ҳар бир оиланинг ўзига хос аънава ва қадриятлари бор. Шунинг учун хонадонларда ўзаро ҳушмуомала бўлиш, оила аъзоларининг гап-сўзларини бир-бирига чиройли қилиб етказиш, хонадон сирини ташқарига чиқармаслик жуда муҳим.

Айтилик, оилада маиший ёки саломатлик билан боғлиқ муаммолар бўлса, мутасадди ташкилотларга мурожаат қилиб,

УШБЕ МАТЕРИАЛНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБАСИДА УҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

муаммоларни бартараф этиш чораларини излаймиз ва муаммо ҳал бўлмагунча назоратимизга оламиз. Шунинг учун ҳам маҳаллаларда бувижонларимизга бўлган ишонч тобора ортиб борапти. Бу биз учун катта ютуқ. Айни пайтда халқимиз ёшларни муносиб тарбиялашда, оилаларда ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлашда биз нуронийлардан мана шундай самарали натижаларни кутаяпти.

Катта оила сардори

Деҳқонobod туманининг Аэродром маҳалласида яшовчи 70 ёшни қаршилаётган Абдужаббор бобо Бегматов катта оиланинг сардори. Отаxon турмуш ўртоғи Уғилбой ая Бердиева билан фарзанд ва невараларига маслаҳаттўғи.

Оиламиз тинч, хонадонларимиз обод, невараларимиз бахтли, биз нуронийларга бундан ортиқ саодат борми?! "Нуроний" жамғармаси республика бошқаруви томонидан мамлакатимиз бўйлаб ўтказилаётган "Уч авлод учрашуви" тадбирлари маҳаллалардан энди хонадонларимизга ҳам кўчмоқда. Невараларимиз билан ҳар гапни учрашувларимиз маърифий суҳбатга айланади, — дейди Абдужаббор ота.

Улар 4 нафар фарзандини эл-юрт қорига камарбаста қилиб камолга етказишди. Оиланинг суюклиги неваралари Абдужаббор ота хонадонига ҳам бўлганида хонадон фойзага тўлади. Уларнинг ўғитлари болажонлар тарбияси учун дастуруламал бўлиб хизмат қилмоқда.

Ҳар биримизнинг бобо ва бувиларимиз билан боғлиқ гўзал хотираларимиз бор. Бизни "онам"лаб, "отам"лаб эркаклаган боболаримиз, бувиларимиз билан дийдорлашган кунимиз болалик байрамларига айланиб кетарди. Бугун ҳам ана шу аънава давом этаётгани қувонарли. Болажонлар "катта ҳовли", "катта уйлари"га — бобо-бувилари бағрига меҳр-соғинч билан интилимда. Бувижон ва бобожонларнинг уйлари, меҳр тўла бағирлари неваралар учун Ватан ичидидаги кўнгли тортар шодлик маскани, тарбия ўчоғидир. Нуронийлар меҳри билан ёришган бу масканларда болалик байрамлари давом этаверади.

Гуличеҳра ДУРДИЕВА, "Янги Ўзбекистон" муҳбири
Ҳамроҳон МУСУРМОНОВА, журналист

ЙЎЛ ОЧЕРКИ

Судочье кўшидан Жаншиқ қалъагача

Фозил ФАРҲОД, Ўзбекистон Ёзувчилар уюм маси аъзоси

“Она замин, бир учайин, қўйиб юбор!”

Юрган дарё, дейди халқимиз. Инсон умри давомида қанча кўп сафар қилса, унинг дунёқарши шунча кенгайди, билими шунча ошади. Шу нуқтаи назарни юракнинг бир четига тугиб, яқинда “Қорақалпоғистонга бўлаётган эко пресс-туримиз яхши ўтсин, хайрли бўлсин!” дея Тошкентдан Нукусга қараб учдик. Учоғимиз ердан узилганда юрак бир қалқиб олди. Шунда тупроқдан яралганимиз, она замин бизни қўйиб юборишни истамаётганини ва барибир ерники эканлигини ич-ичимдан ҳис қилдим, Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азимнинг мана бу сатрлари эсимга тушди:

Кўкка боқдим, ўт туташди жоним аро... Кат-кат булут қатларида не сир-асрор! Хайрат ичра ўлдиргуси мени само, Она замин, бир учайин, қўйиб юбор!

Ҳа, она замин бизни қўйиб юборганди. Биз учдик. Учгандаям жуда баян учдик. Юртимизнинг кенг сарҳадлари учоғимиз илломинаторидан, булутлар орасидан гоҳ яшил, гоҳ сариқ тусда кўриниб борарди. Самолёт Қорақалпоғистон ҳудудига киргач, унинг соясини тасвирга олдим. Гузал манзара эди. Хуллас, Тошкентдан учган ўқди Нукус халқро аэропортига келиб қучди. Очун бизни бағрига олган эди.

Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги ҳамкорлигида ёзувчи-шоир, журналист-тасвирчи, блогер ва экофаоллар иштирокида ташкил этилган эко пресс-турнинг мақсади Қўйи Амударё давлат биосфера резерватининг фаолияти ва Оролбўйи минтақасида чулланнинг олдини олиш бўйича амалга оширилаётган ишлар билан кенг жамоатчиликни таништиришдан иборат эди. Шунингдек, ижодкорларни табиатдан илҳомлантириш, янги-янги асарлар яратишга, янги-янги китоблар ёзишга руҳлантириш эди мудида.

Биринчи кун ёки Судочье таассуротлари

Бизни аэропортда Қорақалпоғистон Республикаси Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги матбуот котиби Улбўсин Мирзаназарова жамоаси билан санимий кутиб олди. Нонуштадан сўнг Суви дуччи — Судочье қўлига қараб йўл олдик. Олдинда бизни таассуротга бой 4 соатлик йўл кутарди.

Йўлда қўриб-қақшаб қолган Орол кенгликлари ястаниб ётарди. Сувсиз, сувга ташна соҳилларни кўриб, уни болалари урушдан қайтмаган, йиғлаб-йиғлаб кўзида ёши қолмаган кампирга ўхшатдим. Вазирликнинг ахборот хизмати ходими Низом Исмолов бошқароқ ўхшатиш айтди. Оролни болалари ташлаб кетган момага қўйиб олдик. Иккинчи ўхшатиш менга кўпроқ маъқул бўлди. Шунда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Эркин Аъзамнинг “Танҳо қайиқ” драматизацияси қаҳрамонлар эсимга тушди. Унда Орол қўригач, одамлар соҳил бўйини ташлаб, бирин-кетин шаҳарга кўчиб кетарди. У ерда Орол бободан бошқа деярли ҳеч ким қолмади.

Авал қўриган Оролнинг кўксидан кесиб ўтган йўлдан юрдик, сўнг Устюрт кенгликларига чиқиб, Судочье қўлига кириб бордик.

Нукусдан соат 11:00 га яқин йўлга чиққан автомобиллар карвонимиз соат 15:00да бизни Судочье-Ақпекти давлат буюртма қўриқхонасининг “Судочье қўлига саёҳат” туристик объектига етказиб келди. Икки ўтовдан иборат маскан кўннинг шундоқ тепасида жойлашган эди. Кўз олдимизда қўл ястаниб ётарди.

Маскан ичида деворлари нураётган бино қолдиқлариям бор эди. Унинг нима экани билан қизиқдим. Мактаб деворлари экан. Бугун харобага айланган мактаб қолдиқларини кўриб, қачонлардир бу ерда ўқувчилар ўқиганини тасаввур қилдим.

Бугун болаларни бағрига қорлай олмаётган бечора мактаб. Аянчли манзара эди. Бу ерда ташландик уйлар, ташландик бинолар кўп... Нураётган уйларда одамлар бахтли яшаган, сақловчи, музлатувчи омборхоналарда балиқ сақланган, заводда консерва тайёрланган. Буларнинг ҳаммасини кўриб, одамнинг юраги эзилди. Бугун бу ерда қўриқхона ходимларидан бошқа биров яшамайди.

Судочье сўзи “суви дуччи” деган маҳаллий сўздан олинган бўлиб, яъни “суви чучук” маъносини аниқларкан.

XX асрнинг 60-70-йилларига қадар Судочье қўли соҳилидаги Урга қишлоғида 6000 киши яшаган. Улар балиқчилик билан шуғулланган, ондатра, нутрия, қора тулкини териси учун боққан. Бу ерда ҳатто телефон симига тортилган. Бир сўз билан айтганда, ҳудудда ҳаёт гуриқраган, цивилизация бўлган.

1963 йили Орол денгизи суви илк бор чекинади. 1969 йили эса ёнғинчилик кўп бўлиб, денгиз суви қўлаяди. 70-йиллардан сўнг сув кескин қайтади. Уша йиллари одамлар Ургани тарк эта бошлади. Кейинги ўн йилликларда эса бу жойлар ташландик ҳудудга айланади.

2015 йили хорижий телеканаллардан бири Урга қишлоғи ҳақида кўрсатув тайёрлаш учун Судочье бўйларига келди. Шунда 1965-1966 йиллари, болалик чоғларида бу ердан кўчиб кетган қарий 10 киши чақирилди. Улардан бири эгасиз харобалар орасидан ўз уйини топишга қийналади. Уйлардан бирига кириб “Зингер” тивув машинасини кўриб қолади, бирдан йиғлаб юборади. Айнан мана шу хонадон бир пайтар у ва оиласининг шодон кўнглири билан тўлган қадрдон ватани бўлганини ҳаяжон билан гапириб беради.

Маълумотларга қўра, илгари Судочьега Амударёнинг Равшан ва Примузияк каналлари орқали сув келиб, қўл Орол денгизи ҳавзаси билан боғланиб турган. Қўл майдони 350 км² га етган, энига ўртача 15 километр, узунлиги ўртача 250 километрга бўлган. Сув минерализацияси 0,6-1,7 оралиғида ўзгариб турган.

Мезонлар бизни туғишганида кўтиб олди. Кўзим қисилганини кўриб, қорақалпоқ биродарлар қайси уруғдан эканим билан қизиқди. Кўнғиротнинг оқтамғалисиданман, дедим. Бегона эмас экансан, дейишди. Умумий тарих ва кўнғиротларнинг келиб чиқиши ҳақида соатлаб гурунглашдик. “Айдинлар” қўшиғини бира кўйладик.

1960 йилларда Орол денгизи сатҳи паясиши ва дарё суви оқими тўхташи оқибатида Судочье қўли бошлади. 1968 йилда савз қўл алоҳида сув омборларига айланди. Бироқ айни пайтда Судочье қўли коллектор-дренаж сувлари ҳисобига қайта тикланган, собиқ ийрик қўл урнида 4 та

сув омбори бор: Ақушла, Катта Судочье, Қаратерен ва Беғдулла-Айдин. 2000-2001 йилларда сув танқислиги туфайли ҳатто Катта Судочьеда ҳам сув кескин қамайиб кетган экан.

Орол қўригач, 40 йил давомида 80 минг гектар саксовул экилган, — дейди тарихчи Есимхон Қаноатов. — Аввал атиги 13 киши икхита трактор билан ишлаган. Кейинги 4 йилда 1 700 000 гектар майдонга саксовул экилди. Яна 4 йил ишланса, 3 600 000 гектар, яъни Оролнинг Ўзбекистон ҳудудидаги ҳамма жойи саксовулор бўлади. Давлатимиз томонидан бу ишларга 500 техника, 2500 одами, 4 самолёт жалб қилинди. Аввал экилган саксовулларнинг 100 фоиздан 30 фоизи кўкариб чиқса ҳам яхши натижа сифатида қабул қилинарди. Оролбўйи экология инновациялар ва технологиялар ҳудудига айлантирилди, энди Оролнинг қўриган майдонига яшил қоплама барпо қилиш тадбирларига замонавий технология жалб қилинмоқда. Жумладан, ушбу майдонга экилаётган чўл усимликларини ўстириш учун гидрогелларни қўллаш натижасида кўкарувчанлик 80 фоизгача

деҳқончилик ва балиқчилик каби соҳалар ривожига ижобий таъсир кўрсатади. — 2021 йилгача бу ерда ҳеч нима йўқ эди. — дейди Судочье-Ақпекти давлат буюртма қўриқхонасини директори Иром Жўннисов. — Шу йили Ўзбекистон Президентининг тегишли қарори чиқди. Сўнг қўриқхонани ташкил қилдик. Унинг умумий майдони 280 507 гектар. Ақпекти қўли 195 805 гектар, 84 702 гектар эса Судочье қўлига тегишли майдон. Бугунги кунда бу ерда 28 киши ишлайди. Сўнг Устюртдаги биринчи кўтарилмиш тепалиги ҳудудида “Судочье қўли” экотуристтик маскани барпо этдик. Утовлар қўрдик. Ҳали меҳмонхоналар қуриш ниятимиз бор.

Қамишзорлардан иборат Судочье қўллар тизими ноёб табиати, рангдор, табиатда кам учрайдиган фламинго қушлар галаси билан бизни ўзига чорлади. Умумий майдони 50 минг гектардан ошадиган ушбу қўллар тизимида ҳозир 240 га яқин турдаги қўчманчи ва доимий яшовчи қушлар мавжуд.

Судочье қўли Сибирь ва тундрадан жанубга ва жануби-шарққа, иссиқ мамлакатларга ва орқа учадиган трансконтинентал мигрант қушларнинг Фарбий Осие миграцион йўлида, Қорақалпоғистоннинг шимол-ғарбида жойлашган. Бу қўллар тизими уя қўвчи, учиб ўтувчи қушларнинг дам олиш, учиб олдиндан озикланиш ўрни сифатида хизмат қилади.

Судочье қўллар тизимида Ўзбекистон Қизил китобидаги қиритилган 40 турдаги қушларнинг 30 тури, Табиатни муҳофаза қилиш халқро ташкилотининг “Йўқ бўлиб кетиш хавфи остидаги турларнинг қизил рўйхати”га киритилган 24 турдаги қўшнинг 18 тури яшайди.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли Сибирь ва тундрадан жанубга ва жануби-шарққа, иссиқ мамлакатларга ва орқа учадиган трансконтинентал мигрант қушларнинг Фарбий Осие миграцион йўлида, Қорақалпоғистоннинг шимол-ғарбида жойлашган. Бу қўллар тизими уя қўвчи, учиб ўтувчи қушларнинг дам олиш, учиб олдиндан озикланиш ўрни сифатида хизмат қилади.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

Судочье қўли тизимида қизил қўшларни томоша қилдик. Утовда тушлик, кечлик қилдик, дам олдик. Гулхан ёқиб, атрофда шеъро қўшиқлар айтдик. Шоир Матназар Абдулҳакимнинг “Дарсдан сўнг” шеърини жўр бўлиб ижро этдик. Тонг отди. Суви дуччи қўли томондан кўеб бош кўтарди. Қўл қўриғида кечган бир кунимиз аjoyиб ўтди. Антенна йўқ, интернет йўқ, чироқ йўқлигини ҳатто эсдан ҳам чиқаргандик.

қўлига кириб бордик. 6 соатлик йўл чарчоғини қўл сувининг юзимизга урилган шовурдан сўнг эсдан чиқардик. Сарикамиш ҳудди Орол денгизини эслати бизга. Гарчи уни кўрмаган бўлсак-да, денгиз шундай бўлган, дея тасаввур этдик.

Бизга берилган маълумотларда ёзилишича, Сарикамиш қўли Қорақалпоғистон ва Туркمانистон ҳудудидаги Сарикамиш сойлиғида жойлашган. Узунлигини 100-120 километр, эни 30-40 километр ва чуқурлиги 30-40 метр дейишди. Қўл шимолдан жануби-шарққа қўзилган ва ғарбий қирғоғи тик жойлашган. Қўлнинг сув сатҳи Хоразм воҳасини кесиб ўтадиган Қўллар бирлашмаси (Озёрний) коллекторидан келиб қуйиладиган сув микдорига қараб ўзгариб тураркан. Қўл сувининг шурлиғи шарқда 6-7 фойз, ғарбда 12 фойз. Майдони шарқий қирғоқ ҳисобига кенгайиб, чуқурлиги ортиб бораётгани бизни қўрсанд қилди.

Сарикамиш қўлига сайёҳлар келиши ортиб бораётгани айтилди. Қўл ҳажми ва унинг ҳудудидаги ноёб қушлар ҳақида маълумот берилди.

— Жанубий Устюрт миллий табиат бери 2020 йили очилган бўлса, шундан бери бу ерни кўриш истагидан бўлганлар сони йилдан-йилга ортиб бормоқда, — дейди бош мутахассис Ренат Тожимуродов. — Сарикамишни кўриш учун маҳаллий сайёҳлар кўп келади, Германиядан, Россиядан ҳам меҳмонлар келганини биламан. Утдан ҳафта Буюк Британиядан сайёҳлар келди. Улар 5-6 йил аввал ҳам бу ерда бўлган экан. Қўлни қайта кўриш учун яна келибди. Одамларнинг айтишича, қўлнинг суви тери касалликларини тусатаркан. Аммо бу ҳозирча илмий исботланмаган. Суви шўр, ичишга яроқсиз.

Кимлардир қўлда чўмилди. Биз эса қайликда сўздик. Тўлқин қайғимизни роса сийқитди. Қўл бўйида фото ва видеога тушганлар кўп бўлди, стэнд-аллар ёзилди. Маълумотларга қўра, Сарикамиш қўлида сазан, лаққа, илонбош ва бошқа турли балиқ кўп бўлиб, ҳудуд фауна ва флора дунёсига бой табиий объектдир. Қизил китоба киритилган усимлик турларидан қўра саксовул, хива чорағи, газаннова қавули, сиктанхе ва ҳайвон турларидан жайрон, туркман қўлини, қушлардан чўл бурғути, илонқор бурғут, узун думли сув бурғути, оқ думли сув бурғути, жоржи, қизил гоз, вишилдоқ оққуш, қорабош балиқчи, пушти соқақуш, қоравой каби турлар учрайди.

Қўл бўйида бир-бир ярим соат вақт ўтказдик. Кечлик вақтида тушлик қилиб яна орта қайдик. Олдинда бизни Нукусгача 6 соатлик йўл кутар эди. Бир сўз билан айтганда, эрталабдан кенгача йўл юрдик. Йўлнинг асосий қисми тупроқли эди. Ярим тунда Кўнғирот туманига кириб бордик. Кечлик қилиб, Нукусга йўл олдик.

Пресс-туримизнинг иккинчи кунни ҳақиқий экстремал саёҳат бўлди. Бу машаққатли йўл ҳеч қачон эсимиздан чиқмас керак.

Учинчи кун ёки Бухоро бўғулари

Нонушта қилиб, Нукусдан икки соат узокликдаги Қўйи Амударё давлат биосфера резерватига йўл олдик. Резерват 2011 йили Бадайтўқай қўриқхонаси ва қўшимча берилган ҳудудлар асосида ташкил этилган. У ерда табиат музейи билан танишдик. Бизни тўқай мушуги ва у ҳақидаги маълумотлар ўзига тортди. Тўқай мушуги сувда 1,5 қақиримгача сузаркан, ўлжасини тутиш учун соатига 32 қақирим тезлик билан

сақаркан, дарахт қавақларидаги кемирувчиларни қидираркан, тик дарахтларга тезда чиқаркан. Мушуклар учун ғайриоддий бўлган ҳолат, яъни тўқай мушугининг мевалар билан озикланиши бизни жуда ҳайратлантирди. Улар Ўзбекистонда учрайдиган рус зайтун меваларини озука сифатида еркан.

Сўнг биосфера резерватининг асосий ҳайвони — тўқай ёки Бухоро бўғусини томоша қилдик. Тўқайдаги ва махсус парвартишхонадаги буғулур жудаям сезгир эди. Бизни илғаш билан дарров қочиб қоларди. Тасвирчилар уларнинг яқинроқ келишини узоқ вақт пойлашига тўри келди.

Ёзилишича, илгари Бухоро бўғуси Амударё ва Сирдарё ҳавзаларида яшаган. Шафқатсиз қириб ташланиши ва тўқай массивлари майдонининг қисқариши натижасида уларнинг популяциясига путур етган.

— Ҳозирги вақтда бу ерда Қизил китобага киритилган 1400 бошдан ошиб Бухоро бўғуси яшайди, — дейди Қўйи Амударё давлат биосфера резервати директори Ойбек Маткаримов. — Шунинг учун жой Бухоро бўғусининг дунёдаги энг катта популяциясини сақловчи маскан саналади. Буғулур уч ёшдан ҳар йили март ойининг биринчи ўн кўнлиғида шох ташлашни бошлайди. Иккинчи ўн кўнлиғида деярли тугатади. Узоғи билан 25 санасигача боради. Август-сентябр тўлиқ шох қириб бўлади. Августнинг охирида буларда урчиш масуми бошланади. Буғулур 7-8 ёшда урчиш ёшига етади.

Маълумотларга қўра, биосфера резерватининг умумий ер майдони 68 717,8 гектарни ташкил этиб, Буюрний ва Амударё туманларида жойлашган. Шундан 11 568,3 гектари қўриқхонадан иборат бўлиб, у қатъий режимидаги муҳофазаланадиган ҳудуд ҳисобланади. Ушбу ҳудуд табиат объектлари ва комплексларини тўлиқ сақлаб қолиш, илмий тадқиқот ва мониторинг олиб бориш учун мўлжалланган. Қўриқхона зонаси ерлари биосфера резерватига доимий фойдаланиш учун берилган. Биосфера резерватининг қўриқхона зонаси ҳудудида, қонун ҳужжатлариға мувофиқ, давлат қўриқхоналари режими ўрнатилган ва ушбу ҳудудда ҳар қандай турдаги ҳужжал фаолиятини юритиш тақиқланган.

Яна бир қизик маълумот. Қўйи Амударё давлат биосфера резервати 2021 йил 16 сентябрь кунин ЮНЕСКОнинг жаҳон биосфера қўриқхоналари тармоғига киритилди. Қайд этиш лозимки, ҳозир мамлакатимизда ЮНЕСКОнинг икхита табиий объекти — Чотқол ва Амударё захиралари мавжуд. Қўйи Амударё биосфера резервати бой фауна ва флора дунёси билан Ўзбекистон табиатида муҳим аҳамиятга эга.

Қўриқхонанинг умумий майдони 69 минг гектарга яқин. Резерватда мавжуд 419 турдаги усимликларнинг 2 тури, 36 турдаги ҳайвоннинг 1 таси, 43 балиқ турининг 12 таси ва қушларнинг 246 туридан 23 таси Қизил китобага кирган.

Бухоро бўғулари томошасидан сўнг Амударёнинг кичик ўзанини бориб кўрдик. Ойбек аканинг айтишича, кейинги 20 йилликда Амударё суви сатҳи пасайиши кузатиляпти, авваллари ўромни ҳам табиий сув босган. Бугун биосфера резерватиди асосий муаммо сувсизлик.

Дарёни томоша қилватганимизда бирдан ёмғир ёғиб қорлади. Зора, шу билан Амударё суви оз бўлса-да қўпайса эди.

Кейинги мизил миллодий IX-XI, XIII-XIV асрларга оид Жаншиққалъа бўлди. Харобалари қолган қадимги шаҳар Қўриқхона кўрғонидан 6 қақирим жануби-шарқда, Султон-увайс тоғ тизмасининг жануби-ғарбий ён бағирларида жойлашган ва бу Амударё ўнг қирғоғидаги энг хушманзара ёдрорликлардан бири саналади.

Қалъа нафақат дарё ва тоғлар орасидаги йўлни ҳимоя қилган, балки дарё портини қуруқлик томондан ҳам қўриқлаган. Қазималар давомида ўрта аср дунёсининг Мисрдан то Скандинавиягача бўлган давлатлариға тегишли топилмалар аниқланган. Бу эса жой жуда қадимий эканини аниқларди.

Борган манзилларимиз масофасининг узоклиги ва вақт тизлиги сабаб режамиздаги Қоратош тарихий маскани, қозоқ чўпонлари қабрлари ва Игорь Савицкий номидаги музей билан танишишга улғурмадик. Бу масканларға боришни кейинги эко пресс-тур режасига қиритиб қўйдик.

УШБУ МАТЕРИАЛНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА УҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-KODНИ СКАНИР ҚИЛИНГ.

“Янги Ўзбекистон” ва “Правда Востока” газеталари тахририяти” ДУК

Бош муҳаррир: Салим ДОНИЁРОВ

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Тахририятга келган қўлёмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар. Газета тахририят компьютер марказида саҳифаланди. Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “ШАРҚ” НМАК масъул. Босмахона телефони: (71) 233-11-07